

Antisosyal Kişilik Bozukluğu Olgularının Şiddet Suçu Niteliğine Göre Mizaç ve Karakter Özellikleri

Temperament and Character Features of Subjects with Antisocial Personality Disorder According to Criminal Profile

Murat Erdem¹, Barbaros Özdemir¹, Cemil Çelik¹, Adem Balıkçı², Türker Türker³, Kamil Nahit Özmenler⁴

¹Yrd.Doç.Dr., ²Uz.Dr., ⁴Prof.Dr., Gülhane Askeri Tıp Akademisi Psikiyatri Anabilim Dalı, ³Prof.Dr., Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara

ÖZET

Amaç: Yapılan çalışmalarda Antisosyal Kişilik Bozukluğu (AKB) olgularında şiddet suçu niteliğine göre sosyodemografik özelliklerin ve saldırganlık düzeylerinin farklı olduğu ortaya konulmuştur. Bu çalışmada düşük ve yüksek düzeyde şiddet suçu işleyen AKB olgularının mizaç ve karakter özelliklerinin farklılık gösterip göstermediğinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. **Yöntem:** AKB tanısı konmuş olgulardan Taylor şiddet derecelendirme ölçeğine göre 0-2 düzeyinde değerlendirilen 26 olgu hafif şiddet grubunu, 3-4 olarak değerlendirilen 28 olgu ağır şiddet grubunu oluşturmuştur. Her iki grup AKB olguları ve bu olgular ile yaş ve eğitim düzeyi yönünden eşleştirilmiş sağlıklı kontrol grubunun Mizaç ve Karakter Envanteri (MKE) puanları karşılaştırılmıştır. **Bulgular:** Ağır şiddet grubu AKB olgularının Yenilik Arayışı alt ölçeği toplam puanının hafif şiddet AKB grubu ve kontrol grubundan yüksek, Zarardan Kaçınma ve Ödül Bağımlılığı alt ölçeği toplam puanının hafif şiddet AKB grubu ve kontrol grubundan düşük, Kendini Yönetme alt ölçeği toplam puanının kontrol grubundan düşük, İşbirliği Yapma alt ölçeği toplam puanının hafif şiddet AKB grubu ve kontrol grubundan düşük olduğu tespit edilmiştir. **Sonuç:** Ağır şiddet grubu AKB olgularının hafif şiddet grubu AKB olgularından mizaç ve karakter özellikleri yönünden ayrıştığı, bu ayrışmanın önceki çalışmaların bulguları ile uyumlu olduğu değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Antisosyal kişilik, şiddet, mizaç, karakter.

(*Klinik Psikiyatri 2010;13:113-118*)

SUMMARY

Objectives: It was determined that the Antisocial Personality Disorder subjects with violent criminal behavior were different from Antisocial Personality Disorder subjects without violent criminal behavior in sociodemographic characteristics and aggression levels. The aim of this study is to investigate temperament and character traits of Antisocial Personality Disorder subjects with and without violent criminal behavior. **Method:** 26 Antisocial Personality Disorder subjects who were evaluated 0-2 and 28 Antisocial Personality Disorder subjects who were evaluated 3-4 levels according to Taylor's violence rating scale constitute low violence group and severe violence group. Temperament and Character Inventory scores of both groups of Antisocial Personality Disorder subjects and healthy control subjects who were matched for age and education level to Antisocial Personality Disorder group were compared. **Results:** In temperament dimensions of Temperament and Character Inventory, severe violence Antisocial Personality Disorder group have higher scores in novelty seeking and lower scores in harm avoidance and reward dependence than low violence Antisocial Personality Disorder group and control group. In character dimensions of Temperament and Character Inventory severe violence Antisocial Personality Disorder group have lower scores in self directedness than control groups and lower scores in cooperativeness than low violence of Antisocial Personality Disorder and control groups. **Conclusion:** It was evaluated that severe violence Antisocial Personality Disorder subjects differed from low violence Antisocial Personality Disorder subjects in temperament and character dimensions. This difference is concurrence with results of previous studies.

Key Words: Antisocial personality, violence, temperament, character.

GİRİŞ

Antisosyal Kişilik Bozukluğu (AKB) iki yüzyıldan beri bir ruhsal hastalık olarak kabul edilmektedir. AKB için DSM ölçütleri başka insanların hakkına tecavüz ve bunun sonuçlarına aldırma bıcıminde yaygın bir örüntü olmasını gerektirir. Bu durum kendisini aşağıdakilerden en az üçünün varlığı ile göstermelidir. Suça dönük eylemler, aldaticılık, dürtüsellik, saldırganlık, sorumsuzluk ve pişmanlık yokluğu. Bu örüntü 15 yaşından önce başlayan bir davranım bozukluğu ile ilgili olmalıdır. AKB'yi erişkinlerde teşhis etmek için ısrarlı suça yönelik davranış, zorunlu bir ölçüt olarak karşımıza çıkmaktadır. Cezaevlerindeki erkek mahkumların 2/3 ile 3/4'ü mevcut tanımlamaya uymaktadır. Buna karşın, toplum örneklemindeki antisosyal kişilerin ancak yarısından azında suç kaydı vardır (Ak, Sayar 2002). Yapılan çalışmalar, suçların çoğunluğunun özellikle de şiddet içerenlerinin, suçluların küçük bir kısmı tarafından işlendiğini göstermektedir (Stouthamer-Loeber ve ark. 2002). Bu grup suç işlemeye göreceli olarak erken yaşta başlamakta, antisosyal davranışları devamlılık göstermekte (Moffitt 1993, Nain ve Tremblay 1999, Moffitt 2006), katı, duygusuz yapıları ile ön plana çıkmaktadırlar (Frick ve ark. 1994, Forth ve Burke 1998). Ağır ve hafif şiddet grubu AKB olgularının sosyodemografik ve kişilik özellikleri yönünden karşılaştırıldığı bir çalışmada ağır şiddet grubunda anne ve babanın eğitim düşüklüğünün, ailede parçalanmanın, yasa dışı geçim kaynakları kullanmanın, sert mizaçlı, ilgisiz anne baba özelliklerinin, aile içi çatışmaların, kardeş sayısının fazlalığının hafif şiddet grubuna göre belirgin olduğu saptanmıştır. Aynı çalışmada ağır şiddet grubunda anne, baba ve kardeşlerde antisosyal davranışlar, anne ve babada suç işleme, daha çok sayıda ve ağır suçlar işleyen aile bireyleri ve akrabalarda daha yüksek oranda antisosyal davranışlar tespit edilmiştir. Ağır şiddet grubunun hafif şiddet grubundan Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri alt ölçeklerinden yansıtma savunma mekanizması, paranoid eğilim, abartılmış cinsiyet, alışkanlık halinde suç işleme, sosyal sapkın eğilimler, aile ve otoriteyle çatışma puanlarının hafif şiddet grubu ve kontrol grubundan yüksek olduğu tespit edilmiştir (Özmenler 1995).

Erişkin AKB'lilerde yapılan bir çalışmada şiddet suçu işleyen AKB olgularının işlemeyen AKB olgularına göre fiziksel, sözel saldırganlık ve öfke düzeylerinin daha yüksek ve madde bağımlılığı ya da kötüye kullanım oranlarının daha fazla olduğu saptanmıştır (Algül ve ark. 2007). Ergenlik dönemindeki suçlularda yapılan bir çalışmada da yüksek şiddet grubunda yer alan grubun Antisosyal Tutum Ölçeği puanları, sözel, fiziksel agresyon, öfke ve dürtüsellik düzeylerinin düşük şiddet grubundan fazla olduğu, aynı zamanda bu grubun düşük şiddet grubuna göre alkol ile ilişkili daha çok sorun yaşadıkları saptanmıştır (Fritz ve ark. 2008). Şiddet suçlusu 34 erkek olgunun Karolinska Kişilik Ölçeği ile yapılan değerlendirmede sürekli anksiyete, pişmanlık ve güvensizlik düzeylerinin normal bireylere göre yüksek, toplumsallaşma düzeylerinin düşük olduğu, dolaylı ve sözel şiddet düzeyleri ile iritabilite düzeylerinin ise normal sınırlar içinde olduğu tespit edilmiştir (Engström ve ark. 1999).

Cloninger, kişiliğin yapısını ve gelişimini tanımlamak için genel bir psikobiyojik kuram geliştirmiştir. Bu model, genetik olarak birbirinden bağımsız, yaşam boyunca orta düzeyde durağan, sosyokültürel etkiler karşısında değişmez oldukları ve algısal bellekte kavramöncesi yanlılıkları içerdikleri varsayılan dört mizaç boyutu (Yenilik Arayışı, Zarardan Kaçınma, Ödül Bağımlılığı ve Sebat Etme) ve yetişkinlikte olgunlaştıkları ve kendilik kavramları hakkında içgörü edinmesi ile kişisel ve sosyal etkinliği etkiledikleri varsayılan üç karakter boyutunu (Kendini Yönetme, İşbirliği Yapma ve Kendini Aşma) içermektedir. Cloninger, AKB olgularında Yenilik Arayışının (YA) yüksek, Zarardan Kaçınma (ZK) ve Ödül Bağımlılığının (ÖB) düşük olduğunu öne sürmüştür. Ayrıca düşük Sebat Etmenin (SE) de antisosyal davranışlarla ilişkili olduğu ileri sürülmüştür (Cloninger 1987, Cloninger ve ark. 1993). Bu çalışmada hafif ve ağır şiddet grubu AKB olgularının mizaç ve karakter özellikleri yönünden farklılık gösterip göstermediğinin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Gülhane Askeri Tıp Fakültesi Psikiyatri polikliniğine sevk edilen rütbesiz askerlerden klinik görüşme ve DSM-III-R Eksen II Bozuklukları İçin

Yapılandırılmış Klinik Görüşme Formunun (SCID-II) Türkçe uyarlaması (Coşkunol ve ark. 1994) ile yapılan değerlendirme sonrası DSM-III-R kriterlerine göre AKB tanısı alan 70 olgu çalışmaya alındı. Onüç olgu düşük eğitim düzeyi nedeniyle, üçü ise çalışmaya katılmayı reddettiği için çalışma dışında bırakıldı. Binişik eksen I psikiyatrik tanılar DSM-IV Eksen I Bozuklukları İçin Yapılandırılmış Klinik Görüşme Formunun (SCID-I) Türkçe uyarlaması uygulanarak dışlandı. Olguların adli belgeleri incelendi ve olgular işledikleri suçlar gözönüne alınarak Taylor Şiddet Derecelendirme Ölçeğine göre sınıflandırıldı. Taylor şiddet derecelendirme ölçeğine göre suç şiddeti 0-2 olan 28 kişi hafif şiddet grubunu, suç şiddeti 3-4 olan 26 kişi ağır şiddet grubunu oluşturdu. Psikiyatri polikliniğine sevk edilen hastalara refakat etmek üzere görevlendirilmiş askerlerden denek grubu ile yaş ve cinsiyet yönünden benzer özelliklere sahip, herhangi bir psikiyatrik hastalığı bulunmayan 30 kişi kontrol grubunu oluşturdu. Olguların sosyodemografik özelliklerinin sorgulandığı veri formu ve Mizaç ve Karakter Envanterini (MKE) doldurmaları sağlandı. Çalışmanın kapsamı açıklandı ve deneklerin yazılı izinleri alındı. Yerel etik kurul onayı alındı.

Mizaç ve Karakter Envanteri (MKE): Doğru/yanlış olarak cevaplanan ve 240 maddeden oluşan öz bildirim tarzı bir ölçektir. 17 yaş ve üstündeki kişilere uygulanabilmektedir. YA, ZK, ÖB ve SE olmak üzere dört boyutlu mizaç; kendini yönetme, işbirliği yapma ve kendini aşma olmak üzere üç boyutlu karakter bileşeninden oluşan yedi ana ölçek ve bunların yirmi dört alt ölçeğinden oluşmaktadır. Psikiyatrik araştırma ve uygulamaların farklı alanlarında uluslararası kullanımı son 10 yıl içinde büyük bir artış göstermiştir. Cloninger ve ark.(1993) tarafından geliştirilmiş, Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır (Arkar ve ark. 2005).

Taylor Şiddet Derecelendirme Ölçeği: 1985'de Taylor tarafından geliştirilmiş olan ve suç şiddetinin 0-4 arasında derecelendirildiği bir ölçektir. Şiddet suçlarının şiddet dışı, minimal şiddet, orta derecede şiddet, orta derecede ciddi şiddet, ciddi şiddet şeklinde gruplandırılmasına dayanır. Gruplandırılmada kişiye yönelik tehditler en hafif düzeyi oluştururken, yaşamı ciddi etkileyen yaralama ve öldürme suçları ağır şiddet olarak nitelendirilmektedir (Taylor 1985).

Verilerin değerlendirilmesinde, bireylerin tanıtıcı özellikleri sayı ve yüzde olarak gösterilmiş, üç grubun yaş, eğitim düzeyleri ve MKE puanlarının karşılaştırılmasında ANOVA testi kullanılmış, posthoc değerlendirme Tukey testi ile yapılmıştır. Üç grubun medeni durum ve madde kullanımının karşılaştırılmasında ise X2 testi kullanılmıştır. Yanılma düzeyi olarak $\alpha = 0.05$ seçilmiş ve bu değere eşit ya da küçük p değerleri için "istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olduğu" yorumu yapılmıştır.

BULGULAR

Hafif ve ağır şiddet grubu AKB olgularının yaş, eğitim düzeyi, medeni durum, madde kullanımı Tablo 1'de verilmiştir. Kontrol grubunun yaş ortalaması 22.4 ± 2.2 ve eğitim düzeyi 9.9 ± 2.0 olarak saptanmıştır.

Tablo 1'den anlaşıldığı üzere göre hafif ve ağır şiddet AKB grupları arasında yaş, eğitim düzeyi, medeni durum ve madde kullanımı yönünden farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Her üç grubun mizaç ve karakter puanları Tablo 2'de verilmiştir.

MKE'nin mizaç ile ilişkili alt ölçek puanlarında ağır şiddet AKB grubunun YA alt ölçeği toplam puanının hem hafif şiddet AKB grubu hem de kontrol grubundan yüksek olduğu, ZK ve ÖB alt ölçeği toplam puanlarının hem hafif şiddet AKB grubu hem de kontrol grubundan düşük olduğu saptanmıştır.

Karakter ile ilişkili alt ölçek puanlarında ağır ve hafif şiddet AKB grubunun KY alt ölçeği toplam puanının kontrol grubundan düşük olduğu saptanmıştır. Ağır şiddet AKB grubunun İY alt ölçeği toplam puanının hafif şiddet AKB grubu ve kontrol grubundan göre düşük olduğu saptanmıştır.

TARTIŞMA

Bu çalışmada ağır şiddet grubu AKB olgularının hafif şiddet grubu ve kontrol grubuna göre MKE mizaç boyutu alt ölçeklerinden YA puanının yüksek, ZK ve ÖB puanlarının düşük olduğu, karakter boyutu alt ölçeklerinden ise KY ve İY alt ölçek puanlarının düşük olduğu tespit edilmiştir. Çalış-

Tablo 1. Hafif ve ağır şiddet AKB grubu ve kontrol grubunun eğitim düzeyi, medeni durum ve madde kullanımı

	AŞAKB (I) (n=28)	HŞAKB (II) (n=26)	Kontrol (III) (n=30)	İstatistik	p	Karşılaştırma
Yaş (yıl) (ort±ss)	27.0±5.6	26.7±5.1	24.4±2.6	2.9*	0.06	-----
Eğitim düzeyi (ort±ss)	8.7±1.9	8.8±2.0	9.9±2.0	3.4*	0.04	
Medeni durum (%)						
Evli	7.1	19.2	0			
Bekar	78.6	73.1	100	11.5**	0.02	I = II < III
Boşanmış	14.3	7.7	0			
Madde kullanımı (%)						
Var	89.3	69.2	0	50.1**	< 0.001	I = II > III
Yok	10.7	30.8	100			

*: ANOVA testi (F değeri), **: Ki-kare testi. AŞAKB: Ağır Şiddet Grubu Antisosyal Kişilik Bozukluğu, HŞAKB: Hafif Şiddet Grubu Antisosyal Kişilik Bozukluğu, s.s: standart sapma.

Tablo 2. Hafif ve ağır şiddet AKB grubu ile kontrol grubunun mizaç ve karakter envanteri (MKE) alt ölçek puanları

MKE alt ölçeği	AŞAKB (I) (n=28)	HŞAKB (II) (n=26)	Kontrol (III) (n=30)	İstatistik*	p	Karşılaştırma**
Yenilik Arayışı	25.3±2.6	23.1±3.3	20.8±2.0	20.5	< 0.001	I > II > III
Zarardan Kaçınma	15.5±2.5	18.3±3.3	21.0±2.6	27.6	< 0.001	I < II < III
Ödül Bağımlılığı	10.0±3.3	14.1±3.0	15.4±3.6	20.4	< 0.001	I < II = III
Sebatkarlık	3.7±1.6	4.5±1.7	4.4±1.3	2.5	0.09	-----
Kendini Yönetme	22.1±6.4	23.8±5.8	29.4±4.1	9.8	< 0.001	I = II < III
İşbirliği Yapma	20.7±3.9	23.2±5.2	24.0±4.4	4.0	0.02	I < II = III
Kendini Aşma	15.9±3.9	16.2±5.9	18.1±6.4	1.5	0.24	-----

*: ANOVA testi (F değeri), **: Post hoc değerlendirme, Tukey testi. AŞAKB: Ağır Şiddet Grubu Antisosyal Kişilik Bozukluğu, HŞAKB: Hafif Şiddet Grubu Antisosyal Kişilik Bozukluğu, s.s: standart sapma.

manın bulguları Cloninger'in AKB için tanımladığı mizaç özelliklerinin yanısıra daha önce yapılan çalışmalarla uyumaktadır (Cloninger 1987, Maggini ve ark. 2000, Svrakic ve ark. 2002, Arkar 2008). Svrakic ve ark.nın DSM III-R kriterlerine göre bir ya da daha fazla kişilik bozukluğu tanısı almış 87 üniversite öğrencisinde yaptıkları çalışmada AKB tanısı, YA puanları ile pozitif, KY ve İY

puanları ile negatif bağıntılı bulunmuştur (Svrakic ve ark. 2002). Türk toplumunda 544 kişi ile yapılan benzer bir çalışmada ise AKB tanısı ile YA puanları pozitif bağıntılı, ÖB, SE, KY ve İY puanları negatif bağıntılı bulunmuştur (Arkar 2008). Maggini ve ark.nın 16-18 yaş arası 2889 öğrencide yaptıkları çalışmada da yüksek YA, düşük ZK ve ÖB, AKB ile ilişkili bulunmuştur (Maggini ve ark. 2000).

YA boyutunda yüksek puanlar kolay heyecanlanma, sonunu düşünmeden karar verme, çabuk öfkelenme, düzensiz ve sistemsiz olma eğilimini ve zayıf dürtü denetimini yansıtmaktadır. Yüksek YA puanı kişinin engellenmelerle karşılaştığında yoğun öfke yaşaması ile ilişkilidir. Bu kişiler tipik olarak anlık güdülerine ve önsözlerine dayanarak davranırlar (Köse 2003). Yapılan çalışmalarda şiddet suçu işleyen AKB olgularının saldırganlık düzeylerinin şiddet suçu işlemeyenlere göre yüksek olduğu tespit edilmiştir (Polat 2003, Algül ve ark. 2007). Ağır şiddet grubu AKB olgularının MKE YA alt ölçeği dürtüsellik alt skala puanlarının yüksekliği bu bireylerin şiddet suçu işlemleri ile ilişkili olabilir.

Rusya'da yapılan bir çalışmada 15-18 yaş arası 192 erkek suçlunun MKE puanları kontrol grubuna göre YA, ZK ve KA boyutlarında daha yüksek, KY boyutunda daha düşük bulunmuştur. Suçlu grup, şiddet suçu işleyip işlememelerine göre ayrıldığında şiddet suçu işleyen grubun ZK puanının şiddet suçu işlemeyen gruptan daha düşük olduğu, bunun dışında her iki grup arasında fark olmadığı saptanmıştır (Ruchkin ve ark. 1998). Bizim çalışmamızda ise ağır şiddet grubu AKB olguları, hafif şiddet grubu AKB olgularından YA, ZK, ÖB ve İY puanları yönünden farklılık göstermiştir. ZK alt ölçek puanının yüksekliği her iki örneklem için ortak özellik olarak dikkati çekmektedir. Diğer alt ölçeklerdeki farklılık çalışmamızdaki örneklemin AKB tanısı alan olgulardan oluşmasının yanısıra, kültürel farklılıklardan da ve her iki örneklem arasındaki yaş farklılığından kaynaklanıyor olabilir. İsveç'te yapılan bir çalışmada 10' unda kişilik bozukluğu saptanan toplam 22 şiddet suçlusunun MKE puanları kontrol grubu ile karşılaştırılmış, kişilik bozukluğu grubunun ZK puanları diğer iki gruptan yüksek, KY ve İY puanları ise her iki gruptan düşük bulunmuştur. Fakat bu çalışmada kişilik bozukluğu olgularından sadece biri AKB tanısı almıştır (Bergvall ve ark. 2003). Rusya'da yapılan

bir çalışmada ise suçlu ergenlerin kendini yönetme puanları kontrol grubundan düşük bulunmuş, şiddet suçu işleyenlerle şiddet dışı suç işleyenler arasında bizim çalışmamıza benzer şekilde KY boyutu yönünden farklılık bulunmamıştır (Ruchkin ve ark. 1998). Almanya ve Rusya'da benzer yaş grubundaki suçlularda yapılan bir başka çalışmada da suçlu ergenlerin KY puanları kontrol grubundan düşük bulunmuştur (Richter ve ark. 2002). Bu sonuçlar KY boyutunun genel olarak suç işleme ile ilişkili olduğunu, fakat doğrudan şiddet suçu ile ilişkili olmadığını düşündürmektedir.

Svrakiç ve Arkar'ın çalışmalarında bulgularımız ile uyumlu biçimde, AKB tanısının düşük İY puanları ile bağımlı olduğu tespit edilmiştir (Svrakiç ve ark. 2002, Arkar 2008). Bir bütün olarak AKB grubunun kontrol grubundan İY boyutunda düşük puanlar aldığı saptanırken, grubun suç niteliğine göre ayrılması sonrası hafif şiddet grubunun İY boyutunda kontrol grubuna benzer olduğu tespit edilmiştir. Bu durum AKB olgularında şiddet suçu işleme ile düşük İY puanları arasında ilişki olabileceğini düşündürmektedir.

Bu çalışmada ağır şiddet grubu AKB olgularının mizaç ve karakter özellikleri yönünden düşük şiddet grubu AKB olgularından ayrıştığı saptanmıştır. AKB olgularının saldırganlık düzeylerinin belirlenmemesi, olgu sayısının az olması ve ağır ve hafif şiddet grubu AKB olgularının DSM-III-R tanı kriterlerine göre ayrışma gösterip göstermediğinin değerlendirilmemesi çalışmanın sınırlılıklarıdır. Hafif ve ağır şiddet grubu AKB olgularının kişilik özelliklerinin yanısıra, nörobiyolojik farklılıklarını da ortaya koymayı amaçlayan çalışmalara gereksinim olduğu düşünülmektedir.

Yazışma adresi: Dr. Murat Erdem, GATA Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara, drmerdem@yahoo.com

KAYNAKLAR

Ak İ, Sayar K (2002) Antisosyal kişilik bozukluğunda sosyobi-yolojik etkenler. Klinik Psikofarmakoloji Bülteni, 12:155-158.

Algül A, Semiz ÜB, Ateş MA ve ark. (2007) Antisosyal kişilik bozukluğu olan bireylerde madde kullanımı ve saldırganlık ilişkisi. Düşünen Adam, 20: 141-150.

Arkar H, Sorias O, Tunca Z ve ark. (2005). Mizaç ve karakter envanteri'nin Türkçe formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. Türk Psikiyatri Dergisi, 16:190-204.

Arkar H (2008) Cloninger'in mizaç ve karakter boyutları ile kişilik bozuklukları arasındaki ilişki. Klinik Psikiyatri, 11:115-124.

- Bergvall AH, Nilsson T, Hansen S (2003) Exploring the link between character, personality disorder, and neuropsychological function. *European Psychiatry*, 18: 334-344.
- Cloninger CR (1987) A systematic method for clinical description and classification of personality variants. *Arch Gen Psychiatry*, 44: 573-588.
- Cloninger CR, Svrakic DM, Przybeck TR (1993) A psychobiological model of temperament and character. *Arch Gen Psychiatry*, 50: 975-990.
- Coşkunol H, Bağdiken I, Soriaş S ve ark. (1994) The reliability and validity of the SCID-II Turkish Version. *Turkish Journal of Psychology*, 9: 26-29.
- Engström G, Persson B, Levander S (1999) Temperament traits in male suicide attempters and violent offenders. *Eur Psychiatry*, 14: 278-283.
- Forth AE, Burke HC (1998) *Psychopathy in Adolescence: Assessment, Violence, and Developmental Precursors*. DJ Cooke, AE Forth, RD Hare (Ed), London, Kluwer Academic Publishers.
- Frick PJ, O'Brien BS, Wootton JM ve ark. (1994) Psychopathy and conduct problems in children. *J Abnorm Psychol*, 103:700-707.
- Fritz MV, Wiklund G, Kuposov RA ve ark. (2008) Psychopathy and violence in juvenile delinquents: What are the associated factors? *Int J Law Psychiatry*, 31: 272-279.
- Köse S (2003) A Psychobiological model of temperament and character: TCI. *Yeni Symposium*, 41: 86-97.
- Maggini C, Ampollini P, Marchesi C ve ark. (2000) Relationships between Tridimensional Personality Questionnaire and DSM-III-R personality traits in Italian adolescents. *Compr Psychiatry*, 41: 426-431.
- Moffitt TE (1993) Adolescence-limited and life-course persistent antisocial behavior: A developmental taxonomy. *Psychological Review*, 100: 674-701.
- Moffitt TE (2006) *Life-Course-Persistent Versus Adolescence-Limited Antisocial Behavior*. *Developmental Psychopathology* D. Cicchetti & DJ. Cohen (Ed), 2. Baskı, Baltimore, Wiley.
- Özmenler KN (1995) Antisosyal kişilik bozukluğu tanısı alanlarda suç niteliklerine göre kişilik örüntülerinin karşılaştırılması. *Yayınlanmamış uzmanlık tezi*, GATA Psikiyatri AD, Ankara.
- Polat MD (2003) Saldırgan davranış ile frontal lob fonksiyonları arasındaki ilişkinin antisosyal kişilik bozukluğu örnekleminde irdelenmesi. *Yayınlanmamış uzmanlık tezi*, GATA Psikiyatri AD, Ankara.
- Richter J, Krecklow B, Eisemann M (2002) Interrelations between temperament, character, and parental rearing among delinquent adolescents: A Cross-Validation. *Compr Psychiatry*, 43: 210-214.
- Ruchkin VV, Eisemann M, Hagglöf B ve ark. (1998) Interrelations Between Temperament, Character, and Parental Rearing in Male Delinquent Adolescents in Northern Russia. *Compr Psychiatry*, 39: 225-230.
- Stouthamer-Loeber M, Loeber R, Wei E ve ark. (2002) Risk and promotive effects in the explanation of persistent serious delinquency in boys. *J Consult Clin Psychol*, 70: 111-123.
- Svrakic DM, Draganic S, Hill K ve ark. (2002) Temperament, character, and personality disorders: etiologic, diagnostic, treatment issues. *Acta Psychiatr Scand*, 106: 189-195.
- Taylor PJ (1985) Motives for Offending Among Violent and Psychotic Men. *Br J Psychiatry*, 147: 491-498.